

AKTUELLT / AJANKOHTAISTA:

SORG OCH DRÖMMAR – NOSTALGI OCH TYSTNAD

SURUSTA HAAVEISIIN – NOSTALGIASTA HILJENTYMISEEN

Emotioner och narrativer 11–12.8.2008, Åbo

Sofie Strandén ja Eerika Koskinen-Koivisto

Seminarieriet *Emotioner och narrativer*, som hölls i Åbo i 11–12 augusti, ordnades i samarbete mellan Åbo Akademi och Högskolan på Gotland. Seminarieriet var en fortsättning på fjolårets träff i Visby, och hade liknande upplägg och tema. Initiativtagare var Lena Marander-Eklund (Åbo Akademi) och Ulf Palmenfelt (Högskolan på Gotland) som ville skapa ett forum för framför allt nordiska folklorister och etnologer som intresserar sig för problematiken kring känslor och emotioner i forskningen. Marander-Eklund konstaterade under öppningen av seminarieriet att det inte längre finns några självklara mötespunkter för nordiska folklorister efter att NIF (The Nordic Institute of Folklore) och NNF (The Nordic Network of Folklore) upphört. Seminarieriet bygger också på ett fortsatt samarbete efter antologin *Känslornas koreografi. Reflektioner kring känsla och förståelse i kulturforskning* som utkom 2007 där forskare från olika kulturämnen vid Åbo Akademi skriver om känslor. (Se Nynäs recension i detta nummer av *Elore*.)

Till fjolårets seminarium i Visby kom ett femtontal forskare från Sverige och Finland, och uppslutningen var ungefär den samma i år, även om antalet åhörare stundtals var lite större. Arrangörerna kunde konstatera att intresse för temat fanns, förutom hos folkloristerna i Åbo och Visby, även bland etnologer i Stockholm, litteraturvetare vid Åbo universitet, folklorister vid Jyväskylä, Helsingfors och Åbo universitet, samt filosofer och religionsvetare vid Åbo Akademi. Diskussionsspråket på seminarieriet var svenska, men några presentationer gavs på engelska.

SORG OCH DRÖMMAR – NOSTALGI OCH TYSTNAD

Att träffa forskare från andra länder är givande, men detta gick i stöpet under seminarieriets första dag på grund av att planet från Stockholm ställdes in och det senare flyget var kraftigt försenat. Måndagens inbjudna talare Ingeborg Svensson från

Stockholm kunde därför inte som planerat inleda seminariedagarna. I stället presenterade forskarna Christina Sandberg (Åbo Akademi), Lena Marander-Eklund (Åbo Akademi), Eerika Koskinen-Koivisto (Jyväskylän universitet), Patricia Aelbrecht (Åbo Akademi) och Peter Nynäs (Åbo Akademi) sin forskning med avseende på känslor. Huvudrubriken för Sandbergs presentation löd ”Maktlös inför döden” och föredraget handlade om hur den privata sorgen kommer till uttryck i hennes intervju-material. Marander-Eklunds föredrag ”Emotioner i arkiverat material” behandlade om man över huvud taget kan utläsa emotioner i ett skrivet frågelistmaterial. Koskinen-Koivisto studerar sin farmors levnadsberättelse, och hon diskuterade i ”Emotional Accounts” känslomässiga möten i dialogen mellan två generationer. Liksom Marander-Eklund utgick även Aelbrecht från ett skriftligt material när hon i föredraget ”Vilket äventyr! Känslor i elektroniska reseberättelser” berättade om känslor i resebloggar skrivna av långfärdsseglare. Ett alldeles annat material utgick Nynäs från då han i ”Att lyssna in känslor av helighet” berättade om den deltagande observation han gjort i ett kapell i köpcentret Iso Omena och intervjuerna med frivilligarbetarna där.

Eerika tog fasta på följande under den första seminariedagen:

Ensimmäisenä päivänä pohdimme muun muassa nostalgian erilaisia tulkintoja. Teeman nosti esille Lena Marander-Eklund, joka pöhti 1950-lukuun liittyvien muistojen nostalgisia mutta osin ristiriitaisiakin tunteita. Aika muistetaan toisaalta hyvin toivorikkaana, ahkerana ja eteenpäin menevänä; toisaalta siinä on myös läsnä surua, menetyksiä ja kamppailua selviämisestä arjessa. Nämä tunteet eivät kuitenkaan ole toisiaan poissulkevia. Sodanjälkeisenä aikana oli läsnä monenlaisia tunteita, mutta ainoa mahdollinen suunta oli ylöspäin, kohti parempaa tulevaisuutta. Itse pohdin nostalgian merkityksen ankkuroituvan ja rakentuvan suhteessa nykypäivään. Mikä on niin tärkeää omassa menneisyydessämme, että nostamme sen esiin tuon tuosta? Oma tutkimusasetelmani, isoäiti kertomassa elämästään pojantyttäreilleen, nostaa esiin paljon nostalgisia kertomuksia. Haastattelutilanteissa tulkituin usein kärkevästi isoäitini nostalgisia muisteluita, puolustin nykyajan nuoria ja selitin hänelle nykypäivän maailmaa. En usko isoäitini kuitenkaan tahtoneen moittia nykyäikää. Hänen nuoruuteensa kuuluva kollektiivinen kulttuuri vain merkitsi hänelle paljon ja muistot yhteisöllisyydestä korostuvat nykyisen yksinäisen elämäntilanteen keskellä. Keskusteluissa totesimme, ettei nostalgia ole vain sodanjälkeisenä aikana eläneiden sukupolvien yksinoikeus. Jo kolmekymmenvuotiaat ihmettelevät nykyajan lasten seksististä pukeutumista, eivät kä ymmärrä uusimpia musiikkityylejä. Kukin kasvaa oman aikansa lapseksi ja haikailee oman kulta-aikansa ilmapiiriä.

VAD ÄR KÄNSLOR OCH VAD BERÖR OSS I BERÄTTANDET?

De båda specialinbjudna forskarna filosofen Camilla Kronqvist från Åbo Akademi och etnologen Ingeborg Svensson från Stockholms universitet talade på tisdagen. Camilla Kronqvist, som även medverkade i den ovannämnda antologin, disputerade i

september på avhandlingen *What we talk about when we talk about love*. Hennes föreläsning ”Att forska om och med känslor” gav en inblick i känslors roll i förståelsen – alltså hur känslor utgör ett slags förståelse, samt känslors roll i forskningsprocessen. Enligt henne är förståelse inte enbart intellektuell. För att förstå en situation på ett riktigt sätt så måste ”jag” känna inför situationen så som ”du” känner. Denna empatiska förståelse blir möjlig först när man så att säga ställt sig i den andres skor.

Ingeborg Svenssons föreläsning bar rubriken ”Om kollektiv sorg”. Hon presenterade sitt projekt att studera kollektiva sorgemanifestationer så som de uttrycks i samband med händelser som brukar omnämnas som nationella katastrofer. Svensson har då valt att titta närmare på den förödande discobranden i Göteborg 1988, Estoniakatastrofen 1994 och tsunamikatastrofen 2005. Hon ställer sig frågor som vad det innebär att tala om att Sverige sörjer, vem det är som sörjer när Sverige sörjer och vem som då kvalificerar sig som förlust.

Även Annikki Kaivola-Bregenhøj (Åbo universitet), Susanne Nylund Skog (Stockholms universitet), Ulf Palmenfelt, samt Kaarina Koski (Helsingfors universitet) höll sina föredrag på seminariets andra dag. Kaivola-Bregenhøjs föredrag ”Experience and interpretation” handlade om levnadsberättelser av ingermanländska kvinnor. Nylund Skog talade om ”Känslor i en judinnas berättelse om Förintelsen”. Hon undrade om vi över huvud taget kan ta emot berättelserna och känslorna som finns i dem, och vad berättandet gör med känslorna som förmedlas. Palmenfelt hävdade i sitt föredrag ”Emotioner och narrativer” att berättelser är dåliga på att återge känslor, medan de är bra på att framställa exempelvis händelser. Palmenfelts stora fråga i föredraget var om det är så att berättelser inte kommunicerar eller ens reproducerar emotioner, utan i stället producerar dem. Sist ut var Kaarina Koski med sitt anförande om ”Emotion och estetik i trossägner” där hon diskuterade känslor som väcks hos lyssnarna när de hör en sägen berättas, inte känslor i själva sägnen.

Eerika fäste sig särskilt vid följande under seminariets andra dag:

Tiistaina puheenvuoroja jaellut Ulf Palmenfelt pohti omassa esitelmässään, voisivatko tunteet – sen sijaan, että ovat lähtöisin tietyistä tapahtumista ja ihmisistä itsestään – olla tuotettu itse kerronnassa. Palmenfelt esitti oman mallinsa tunteiden artikuloinnista ja teroitti kertojan intentionaalista roolia tunteiden välittäjänä. Susanne Nylund Skogin juutalaisnaisen keskityisleirikokemuksia käsitelleen ja tunteita herättäneen esitelmän jälkeen Palmenfelt heitti myös ilmaan kysymyksen, mikä meitä kerronnassa oikein liikuttaa. Mahdollisia vastauksia ja näkemyksiä esitettiin useita. Kysymys yhdistyi myös useiden esitelmien kysymyksenasetteluun.

Etnologi Ingeborg Svensson tutki kollektiivisen surun poliittisia merkityksiä. Mil-laista kansallisuutta (ruotsalaisuutta) kollektiivinen suru representoi? Svenssonin kriittinen ja feministisesti orientoitunut luenta paljasti esimerkiksi tsunamionnettomuuden yhteydessä laukaistun ”He olivat tavallisia ruotsalaisia” -kommentin takaa varsin normatiivisia käsityksiä valkoisista, perbeellisistä heterokansalaisista, joita kohdannut onnettomuus järkytti jokaisen ruotsalaisen mieltä.

FORTSATT SAMARBETE OM KÄNSLOFORSKNING

Fortsatta träffar för att diskutera forskning om känslor och känslor i forskningen ingår i planerna. Närmast i tid ligger den nordiska etnolog- och folkloristkongressen *Byggstenar* som hålls i Helsingfors i augusti 2009. Lena Marander-Eklund och Birgitta Meurling leder sessionen ”Bekönade känslor – gendered emotions”, och Jonas Frykman och Orvar Löfgren leder ”Emotions unbound”. En liknande träff som dessa båda 2007 och 2008 planeras att hållas i Visby 2010. Hittills har intresset varit rätt stort, och om det visar sig växa ytterligare kan även större träffar komma att ordnas förutsatt att det finns både ekonomiska och mänskliga resurser.

LITTERATUR/KIRJALLISUUS:

KRONQVIST CAMILLA 2008: *What we talk about when we talk about love*. Åbo: Åbo Akademi.

MARANDER-EKLUND, LENA & ILLMAN, RUTH 2007 (red.): *Känslornas koreografi. Reflektioner kring känsla och förståelse i kulturforskning*. Hedemora: Gidlunds.

Filosofie magister Sofie Strandén skriver doktorsavhandling i folkloristik vid Åbo Akademi om hur erfarenhet av krig framställs i veteraners och lottors berättande för henne.

Filosofian maisteri Eerika Koskinen-Koivisto valmistelee väitöskirjaansa työn, luokan ja sukupuolen yhteen kietoutumisesta vuonna 1927 syntyneen työläisnaisen, oman isoäitinsä, elämäkerronnassa etnologian oppiaineeseen Jyväskylän yliopistossa.